ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਯੋਗੀ ਦਾ ਸੰਗ
(Walking With Himalayan Master)

ਡਾ. ਜਸਟਿਨ ਓਬਰਾਇਨ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹਾਦਸਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਮੰਤਵ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼, ਆਦਰਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਹਿਣਾ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਪਰ ਉਪਰ ਰਹਿ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹਿ ਕੇ। ਹਰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ, ਸਾਰੇ ਉਪਰਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨ ਆਪਣੇ ਸ੍ਰੋਤ ਬੜੀ ਸੂਝ, ਬੂਝ ਤੇ ਬੜੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸਿਖਿਆ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਾਨਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਚ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਕੇ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਅੰਦਰ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ? ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂਗਾ? ਉਹ ਸਿਖਿਆ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦੁਖਾਂ ਸੰਤਾਪਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੁਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅੰਦਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਅੰਦਰੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਅਧਿਆਇ ਸੋਲਵਾਂ

ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਕਾਲੀ ਰਾਤ

ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਘਾਟੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਿਲਾਰਪਾ (ਇਕ ਤਿਬਤਨ ਲਾਮਾ ਜੋ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਬਤਨ ਯੋਗੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਤੇ ਮੈਂ ਮਿਲ ਕੇ ਮਿਲੇਰੇਪਾ ਦੇ ਗੁਰੂ ਲਈ ਘਰ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਭਾਰੇ-ਭਾਰੇ ਪੱਥਰ ਢੋਹ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਕੰਧ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਕੰਢਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਚਮੜੀ ਵੀ ਸੜ ਰਹੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਢਾਹ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਕ ਦਮ ਘਬਰਾ ਕੇ ਉਠਿਆ, "ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਹਾਸਾ ਵੀ ਆਇਆ, ਸੁਪਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਨੇ ਉਦਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਮੈਂ ਮਿਲਾਰਪਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਥਰੀਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਪਨਾ ਦੱਸਿਆ, ਥਰੀਸਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾਰਪਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ।

ਮਿਲਾਰਪਾ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਬਿਪਤਾ ਹੀ ਸਹੇੜਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਥਰੀਸਾ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ?"

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਮੈਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਹੈ।"

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਫੇਰ ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਲਈ ਘਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।"

ਅਗਲੇ ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਮੈਂ ਥਰੀਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੋਭਮਈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਇਸ ਯੋਗੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਦਸਦਾ ਰਿਹਾ,

ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਖਾਸ-ਖਾਸ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮਿਲਾਰਪਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਅਪਨਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਗੁਰੂ ਵੀ ਲੱਭ ਲਿਆ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਲਾਮਾ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲੈ ਲਵੇ, ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ। ਹਾਂ ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਦਿਖਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਸਵੱਟੀ ਸਹਿਣੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਸ਼ ਬਣਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੈ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਨਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਘਰ ਬਣਾਵੇ ਇਹ ਘਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਲਈ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਜੇ ਘਰ ਠੀਕ ਬਣ ਗਿਆ ਉਸਨੂੰ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜੋ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੜੀ ਹੀ ਤਨਮੈਤਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅੱਧਾ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਬੰਦ ਕਰੋ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿਓ ਤੇ ਇੱਟਾਂ ਪੱਥਰ ਜਿਥੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਵਾਪਸ ਰੱਖੋ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਨਸ਼ਿਆਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਬਨਾਣ ਦੇ ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੂੰ ਇਕ ਤਿਕੋਨ ਭਵਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂਤਰਿਕ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਇਕ ਤਾਂਤਰਿਕ ਦੇ ਰਹਿਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਵਾਇਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਢਾਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਸ਼ਿਸ਼ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਪੱਥਰ ਢੋਣੇ, ਅਜੇ ਉਸ ਨੇ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਫੇਰ ਆਏ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਢਾਹੁੰਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪੱਥਰ ਆਦਿ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪੁਚਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਾ ਲੱਗੇ ਉਹ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਸੀ ਪਰ ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਢਾਹ ਮਾਰਿਆ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਐਨੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਖ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੁੱਬ ਵੀ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਜ਼ਖਮ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਹ ਕੁਛ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਵਾਇਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿਲੇ ਜ਼ਖਮ, ਬੇਹੱਦ ਥਕਾਵਟ ਤੇ ਲਾਹਨਤਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਹਿੰਦੀਆਂ ਕਲਾ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੌੜ ਜਾਏ।

ਇਹ ਦਰਦਮਈ ਘਟਨਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਹੋਰ ਹੋਈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਚਕੌਰ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੋਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਮਿਲਾਰਪਾ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿੰਨਾਂ ਦੁਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਵੀ ਉਹ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਨਖੇਦ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਮਿਲਾਰਪਾ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਾ, ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਚਿੱਤਰ ਘਟਨਾ ਹੈ।

ਆਖਰਕਾਰ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਸਵੱਟੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਕੋਲ ਬਿਠਾਇਆ ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੀਆਂ। ਲਾਮਾਂ ਬਣਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੋਰਸ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਿਖਿਆ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਪਤੀ ਸਹਿਣੀ, ਕਸ਼ਟ ਸਹਿਣੇ, ਦੁਖ ਸਹਿਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੇ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਜੋ ਦੁਖ ਝੇਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਹਰ ਇਕ ਜੋਮੈਟਰੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਇਕ ਚੱਕਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਉਹ ਚੱਕਰ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਂਦਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਿਲਾਰਪਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਮਿਲਾਰਪਾ ਦਾ ਹੱਠ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ

ਤੀਬਰਤਾ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੂੰ ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਤਾਂਘਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਥਰੀਸਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ, ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਤੱਤ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਰਿਹਾ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਇਹ ਕਾਫੀ ਬੇਵਕੂਫ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਤੱਤ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਇਸ ਦਾ ਆਤਮ ਤੱਤ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ ਉਹ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਾਰਪਾ ਦਾ ਸਵੈ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾਰਪਾ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਉਹ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਭਾਵੇਂ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਆਈ। ਕਈ ਮੱਧਕਾਲ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਔਕੜ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਨਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਤ ਵੀ ਕਬੂਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।

ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਥਰੀਸਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕੋਲ ਗਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਤੱਤ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਚਾਹੁੰਣ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਪਰ ਸਾਡੇ ਤੇ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨ। ਮਿਲਾਰਪਾ ਦੀ ਭਾਂਤੀ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਸਭ ਕੁਝ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਲਈ।

ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬਣਾ ਦਿਓ ਇਹ ਢਾਹ ਦਿਓ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕਰਾਂਗੇ, ਕੁਝ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਊਟ ਪਟਾਂਗ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿਣਗੇ ਅਸੀਂ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਆਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਵੇਲਾ ਆਇਆ ਅਸੀਂ ਪਛਾਣ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਥਰੀਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਨਿਜੀ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਥਰੀਸਾ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਆਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੀ ਮਰ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਹੀ ਨਾ ਆਏ ਕਿ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਰੋਂ ਥੱਲੇ ਤੱਕ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਣੀ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਪਰ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਝੇਲਣੀਆਂ ਹੀ ਪੈਣਗੀਆਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਸਹਿਣੇ ਪੈਣਗੇ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਬਾਰੇ ਗਲਤੀ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਨੈਦਰਲੈਂਡ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਠਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਐਸਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਇਥੇ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਛੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਿਆ ਤੋਂ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਨਤਾ ਪਰਾਪਤ ਹੈ, ਇਥੋ ਤੱਕ ਕਿ ਡੱਚ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪੜ੍ਹਾ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ, ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਸਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਗਿਆ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਡਿਗਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਡਿਗਰੀ ਨਕਲੀ ਸੀ।

ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਚਲਦੇ ਰਹੇ, ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਥਲੱਗ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਹਰ ਹਫਤੇ ਕਦੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਕਦੀ ਕੁਛ, ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਕਮਰਾ ਪੱਟ ਮਾਰਿਆ ਮੇਰੇ ਕਾਗਜ਼, ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਸਭ ਕੁਝ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਕਿੱਥੇ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਂਦਾ ਸੀ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਲੈਕਚਰ ਕਰਨੇ ਸੀ ਉਥੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲੈਕਚਰ ਨਾ ਕਰਾਏ ਜਾਣ। ਜੋ ਮੈਂ ਕੰਮ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਜੋ ਪੇਪਰ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏ ਗਏ। ਜਿੰਨਾਂ ਕੰਮ ਮੈਂ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਗਲਤ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਜਸਟਿਨ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਜਾਹਲੀ ਹਨ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਹੈ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜਸਟਿਨ ਨੂੰ ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਲੋਕੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਥਰੀਸਾ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਥਰੀਸਾ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿਛੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈਆਂ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਵੀ ਪੁੱਠੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਦੀ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਬੈਠਦਾ। ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੇ ਜਸਟਿਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਵੀ ਡਿਗਰੀ ਨਾ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਥਰੀਸਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣੇ ਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਇਕ ਦਮ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਜਸਟਿਨ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਂਗਾ, ਤੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਤਈ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦਮ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਣਾ ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਘੁਟਣਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕਮਰਾ ਤਾਂ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਸੌਣ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਮੈਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਲੱਗਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁਝਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਆਦਤ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਜੌਗਿੰਗ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕਾਫੀ ਤਨਾਉ ਤੇ ਖਿਚਾਓ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦਿਨ ਠੀਕ ਬਿਤਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਦੌੜਨ ਤੇ ਵੀ ਲਾਂਛਨ ਲੱਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਦੌੜਨ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਪਈ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਲੋਂ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਉਤੇ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਦ ਲੋੜ ਸੀ, biodata ਲਈ ਲੋੜ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਪਰੈਜ਼ਡੈਂਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਸੋਚ ਕੇ ਦੱਸਾਂਗਾ।" ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ

ਕਮਰੇ ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਗ ਬਗੀਚੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਫੇਰ ਬੜੀ ਹੀ ਨਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਕਿਤਾਬ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਜਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਫਟ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਬੜੇ ਹੀ ਕਰੜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਉਸ ਦੇ ਨੰਬਰ ਬਨਾਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁ ਠੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੇ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਨਹੀਂ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਇਕ ਦਮ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨੇ ਜਿਵੇਂ ਤੈਨੂੰ ਠੀਕ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਆ ਗਿਆ।

ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਤਾਂ ਹੈ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ ਮੈਂ ਕਹਿ ਤਾਂ ਦਿਤਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸਈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਤਾਰੇ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਕ ਦਮ ਮੈਨੂੰ ਧਿਆਨ ਆਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਮਿਲਾਰਪਾ ਦੀ ਝਲਕ ਪਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾਰ ਰੇਤ ਦਾ ਢੇਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਸਥਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਹੀ ਬੁਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਅਹੁਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ, ਬੋਰਡ ਤੇ ਕਿਤੇ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਂ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ, ਮੇਰਾ ਨਾਂ, ਮੇਰਾ ਅਹੁਦਾ, ਦਫਤਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮੇਰਾ ਦਫਤਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਸਭ ਕੁਝ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੇਰਾ ਸੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਮੇਰਾ ਨਿਆਂਪੂਰਵਕ ਸੁਭਾਅ, ਮੈਨੂੰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੱਲਾ ਹੀ ਘੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਵੈਪੂਰਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਲਾ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਕਦੀ ਵੀ ਦੁਰ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗਲਤ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਹੀ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਕੀ ਗਲਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕੀ ਗਲਤੀ ਹੈ?

ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਸੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਿਆਏ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾ ਅਤਿ ਡੂੰਘਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਸਦਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਨਿਆਏ ਹੈ, ਦੇਰ ਹੈ ਅੰਧੇਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸੋਚਣੀ ਗਲਤ ਹੈ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਕੇਵਲ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਨਿਆਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਢਹਿ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੇਤ ਦਾ ਘਰ ਹੋਵੇ, ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਰੇਤ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲਿਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਕੋਈ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜੇ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਗਲਤ ਸੀ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਂ ਕੰਬ ਜਾਂਦਾ, ਸੱਚ ਸਾਫ ਸੀ, ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਹੁਦਾ

ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਾਇਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੋਰ ਗੁੱਸਾ ਦਿਖਾ ਲੈਣ, ਹੋਰ ਵਿਖੇਵਾਂ ਦਿਖਾ ਲੈਣ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਝੇਲਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਦੁਰਬਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਚੂਸ ਲਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੀ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਧੁੰਦਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਕੋਠੇ ਦਾ ਕੋਈ ਕੋਨਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਭ ਢੱਠ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਚਲੋ, ਮੈਂ ਮਿਲਾਰਪਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਥੀਸਿਜ਼ ਖਤਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਨੈਦਰਲੈਂਡ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਡਿਗਰੀ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹਨ। ਯੂਰਪ ਦੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਇਕ ਡਾਕਟਰੀ ਡਿਗਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਹੋਵੇ ਉਸ ਉਤੇ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਥੀਸਿਜ਼ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਥੀਸਿਸ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛਪਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਥੀਸਿਜ਼ ਦੀ ਪੱਖ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਾਰਾ ਸਟਾਫ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖੋਜੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜੋ ਚਾਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਇਸ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਆਖਰੀ ਅਧਿਆਇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਕੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਬਸੰਤ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚੈਪਟਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਟਾਫ ਦੇ ਬੰਦੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਬਾਹਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਹੋਣਗੇ।

ਮੇਰੇ ਯੂਰਪ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਇਕ ਬੰਦਾ ਆਇਆ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਅੰਦਰ ਆਇਆ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਵੇਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਚ ਡਿਗਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਅਦਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮੈਂ ਅੱਛਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਨਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖਾਣੇ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਡਿਉੜੀ ਵਿਚ ਮਿਲੇ, ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਲਿਫਾਫਾ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਝੱਟਪੱਟ ਫੜ ਲਿਆ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਬੰਦਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਯੂਰਪ ਇਕ ਉਚ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਪੱਖ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਫਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਤਰੀਸਾ ਤੇ ਮੈਂ ਨੈਦਰਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ, ਆਪਣੀ ਪੱਖ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਕ ਰਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਬੈਠਾ, ਇਕ ਬੜੀ ਹੀ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੱਖ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹੀ।

ਮੇਰਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪੂਰਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਹੀ ਉਥੇ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ, ਗਾਉਨ ਪਾ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਫੇਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਘੰਟਾ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਪੱਖ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹਾਅ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਕੰਮ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਨੁਭਵ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਜ਼ਹਬ ਨਾਲ ਕੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਸ ਉਤੇ ਸੀ, ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਹਬ ਤੇ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਖੋਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੀ ਦਿਨ ਹੈ। ਇਕ ਘੰਟਾ ਬੜਾ ਛੇਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਘੰਟਾ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ

ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਥੀਸਿਜ਼ ਤੇ ਨਿਰਨਾ ਲੈ ਸਕਣ। ਵੀਹ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਾਰੇ ਫੇਰ ਇਕ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆਏ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪੱਖ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਥਰੀਸਾ ਤੇ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਜੀ ਆਇਆ ਆਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡਿਗਰੀ ਦਿਖਾਈ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਉਤੇ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਾਇਆ ਹੈ।

ਜਸਟਿਨ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇਂਗਾ। ਫੇਰ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਾਹਰ ਬੂਹੇ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਇਥੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੱਖ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈਂ।

ਥਰੀਸਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਾਗਜ਼ ਲੱਭਣ ਲਗ ਪਏ, ਅਸੀਂ ਕਾਗਜ਼ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਨੈਦਰਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦਾ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਡੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਾਫੀ ਗੁੱਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲਾ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਪਰੰਤੂ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੇਲ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਿਆ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਿਆ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਫੇਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲਗ ਗਏ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ।

ਮੈਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਸ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ ਤੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?

ਬੱਸ ਹੁਣ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਇਹ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ।

ਮੈਂ ਜੋ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਰ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਪਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਲਈ ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਡਿਗਰੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਗ ਗਏ, ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਮੁੜ ਕੇ ਬੋਰਡ ਉਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ, ਫੇਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਕੱਟ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮੇਰੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦਾ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪੁਰਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੰਸਥਾ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡ ਗਏ।

ਅਗਲੀ ਸ਼ਾਮ ਮੈਂ ਤੇ ਥਰੀਸਾ ਫੇਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਮਿਤਰ ਦੋਸਤ ਕਿਵੇਂ ਹਨ, ਭੋਲੇ ਹੋਣਾ, ਭੋਲਾਪਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਸਿਆਣੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਈਸਾ ਜੀ ਦਾ ਕਿਹਾ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸੱਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਆਣੇ ਰਹੋ ਤੇ ਘੁੱਗੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੋਲੇ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੋਕਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ, ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜ਼ਰੂਰ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਹੱਸ ਪਏ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਟੁੱਟਣਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਢਾਹੁੰਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਮਹੱਲ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਥਰੀਸਾ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠੀ ਰਹੀ ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ

ਵਿਚੋਂ ਅੱਥਰੂ ਵਹਿ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਹ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਦਿਤਾ ਸੀ।"

"ਹਾਂ" ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਜਲਾਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਦੇਖੋ ਕਬਰ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਨ। ਮਰ ਕੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।